

Vicent SIMBOR. **El realisme compromès en la narrativa catalana de postguerra.**
València / Barcelona: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana/Publicacions de l'Abadia de Montserrat (Biblioteca Sanchis Guarner, núm. 66), 2005,
327 p., 15 €.

L'estudi del realisme en la literatura europea de postguerra planteja d'entrada un escull molt difícil de salvar per al crític que s'hi enfronta: definir un terme tan vague i polisèmic –desgastat, per tant– com és el de *realisme*, i les conseqüents implicacions tècniques i estructurals que aquesta tendència té per al gènere; en aquest cas, la narrativa. La dificultat creix quan es delimita una matèria, ja de per si prou vaga, amb categories tan subjectives com les de compromís ètic i social o de filiació política; en definitiva, quan no és l'artifici literari el que ajuda a fixar-ne l'abast, sinó l'orientació ideològica o semàntica que l'autor li dona o el lector hi veu.

El realisme compromès en la narrativa catalana de postguerra, de Vicent Simbor, que ha obtingut el premi Serra d'Or d'aquest any en la modalitat d'estudis literaris, aporta noves propostes per resoldre aquest atzucac metodològic, i és, a hores d'ara, l'assaig més extens sobre el tema de què la historiografia catalana disposa.

Podríem dividir el llibre en dues parts bàsiques. La primera (els tres capítols del davant), que no serà sinó el marc referencial de la segona, vol ser una síntesi descriptiva de les formes que ha pres el realisme compromès en algunes de les

principals literatures europees en què s'ha manifestat amb més força, i les diverses maneres com les tradicions crítiques respectives han entès i estudiat el fenomen. Perquè l'estudi fos operatiu a l'hora de sintetitzar les múltiples teories nascudes a Europa, Simbor salva les controvèrsies terminològiques que apareixen quan s'acaren les diferents solucions que s'hi han adoptat, dividint el realisme compromès, que denomina amb el nom més general del fenomen, *realisme socialista*, de filiació marxista, i el *neorealisme*, on inclou la narrativa vinculada a una idea vaga de compromís (ètic, moral, social,

humanitari...) però al marge d'una disciplina de partit. Sobre la base d'aquestes dues categories, que mantindrà al llarg de l'estudi encara que les resemantitzi a tenor del context literari a què va aplicant-les, distribueix el material d'anàlisi. Primer estudia l'origen del *realisme socialista* en el context del Primer Congrés dels Escriptors Soviètics celebrat a Moscou el 1934, on fou proclamada estètica oficial del país; l'evolució a què el sotmeteren fora de les fronteres soviètiques autors com György Luckács o Bertold Brecht; i la recepció, per bé que escassa, que tingué en l'àmbit espanyol (el *realismo social*) i català.

Després ofereix una panoràmica general del neorealisme italià i portuguès; traça algunes de les contradiccions en què la crítica ha caigut a l'hora d'estudiar-los (especialment la italiana, molt més àmplia, sobretot per la diversitat de gèneres en què aquest corrent es manifesta, entre ells, el cinema); i una vegada més l'impacte que tingué en la literatura espanyola i en la catalana.

La segona part (els quatre capítols restants) se centra en l'estudi del realisme compromès en la literatura catalana, que inaugura amb una radiografia de la penetració a casa nostra dels principals referents teòrics que havien arribat per via europea; això és, els que ja ha analitzats a la primera part, a més de la Generació Perduda nord-americana i de l'univers teòric de Claude-Edmonde Magny i sobretot de Jean-Paul Sartre, que foren, en mesura variable, bàsics per articular una part de la proposta programàtica, l'única en àmbit català, que Josep M. Castellet i Joaquim Molas havien batejat com a realisme històric. Simbor pren una orientació diferent a la crítica consolidada fins ara, hereva dels estudis de Marfany, que considerava el realisme català com un model dependent de l'espanyol, ja que per a l'assagista, bona part dels autors no havien tingut presents els textos castellans, sinó més aviat els italians i americans.

L'aportació més destacable ve just després. Hi trobem un catàleg complet d'obres (novel·les i contes) de cadascun dels autors que Simbor considera vinculats al realisme compromès, que ell situa entre 1954, l'any en què apareixen les dues novel·les de J. M. Espinàs *Dotze*

boomerangs i *Com ganivets o flames*, i 1974, en què V. Mora publica *Perduts al pàrking* quan ja s'estava produït un canvi de paradigma estètic liderat per l'anomenada Generació dels 70. La nòmina de narradors hi és dividida segons les dues categories que ha considerat abans –neorealisme i realisme històric o social. Destriades les obres respectives, en sintetitza l'argument i n'analitza les tècniques més destacables i innovadores. En el neorealisme hi inclou Josep M. Espinàs, Estanislau Torres, Baltasar Porcel, Joaquim Carbó, Josep M. Palau i Camps, Víctor Mora i Maria Beneyto; i en el realisme històric o social, Concepció G. Maluquer, Robert Saladrigas, Guillem Frontera i, de nou, Joaquim Carbó i Víctor Mora. Complementa l'estudi una bibliografia sobre el tema.

L'assaig de Simbor és aclaridor perquè dibuixa un mapa literari amb un material que fins ara no passava de ser un calaix de sastre (oblidat per molts crítics, vituperat per alguns autors com Villalonga o Calders), sense forçar-ne una interpretació rígida, tot i la cotilla i les renúncies que li imposa el mateix sistema, ni perdre mai de vista que el realisme, concebut així, va tenir poca influència en la narrativa catalana, i que, en general, es va manifestar en novel·les o contes de poca qualitat literària, incapaçs de solidificar una tradició ni d'atraure els autors de renom, com sí que va passar en poesia.

Olívia Gassol Bellet

Universitat Autònoma de Barcelona